

ХАЛЬМГ ҮНН

Советск Союзин Коммунистическ партин Хальмг тангъчин болн Элст балгъсна комитетсин
күч-көлснрин депутатрин Тангъчин болн балгъсна Советсин газет

№ 84 (2917)

1957 дж. сентябрин 12

Үнн 20 деншг

Хальмг келнә делгрлтин эрнн төрмүд

Олн-әмтнә культуру делгрүллгэнд, теднә эрдм-сургууль, билг-эрдминь өдлүллгэнд, эврә литератур өсгггэнд келнә медрлин төрмүдиг күцлгәгәр хагьллгәна ач-туснь кемджән уга ик.

Алдр Октябрьск социалистическ революциин хөбн, советск йосна цагт, Коммунистическ партин килмджтә алациин учрар, урднь, хаана арасан цагт, далжрлгэнд, мухлаллгэнд йовчихаси ондан келн-әмтс, ода эврәннь культуран, эрдм-сургуулян ик гидгәр өдлүллхәснь цугтадмбдн медгднә. Урдк цагт эн багъ келн-әмтсәс кесгнь эврә бичг уга, эврә литератур уга бәәсинь тоолхла, эднә өдгә цагин өслтнь ямаран икәр делгрснь манд лавтагьар медгдджәнә.

Революциин өмн, мана хальмг келн-әмтн бас эврә литератур уга бәәсмн. Зуг Алдр Октябрьск социалистическ революциин хөбн, эврәннь орн-нутгин цуг наадк келн-әмтс дахдж, теднләрн хир-дүүнрин ни-ниингьгү нег өрк-бүл болдж, алдр орс келн-әмтнә дөнъгәр, Коммунистическ партин гардврт, хальмг келн-әмтн эврәннь керг-төрән гартан авсн, эврә бичгтә, эврә литературта, СССР-н цуг келн-әмтс дунд, теднлә адрлар бас өсдг-өдлгд йовхнь мел лавта.

Школмудар эрдм-сургууль дасхлгэнд, литератур цааранднь делгрүллгэнд хальмг келнә туск зәрм төрмүдиг түргәр, сәәнәр күцәлгән йир ик чинртә төрмүд болджана.

Хальмг келнә төрмүдин тускар удл уга тангъчин конференци болхмн. Эн конференци хальмг кел дасхлгәна багшнр, издательствин көдләчнр, писательмүд болн поэтс, радиокомитетин болн редакциин көдләчнр, олн-әмтнә эрдм-сургуулин халхин улс, нань-чигн тиим көдләчнр, эдн цугьарн, ик шумгъа кевәр орлцххә зөвтә.

Хальмг келиг цааранднь ясурулаггэнд, тер ясуруллгьн күцәлггэнд кергтә, келнә халхар эрк биш күцәлгдх зөвтә өдгә цагин төрмүдиг күцлггәгәр, түргәр күцәлггэнд, эннигдг, хурдж сельвцдг куундвр келгән йир ик тустань мел ил.

Келнә халхар эрк биш күцәлгдх зөвтә төрмүд дотр үзгүдин төрмүд нег үлү хурц болдж тоолгдджана. Кедү

дакдж келгдг болвчи, ода бийнь, хальмг келн батта үзгүд батлдж авад уга. Үзгүд уга болхла бичкдүдт сурггууль-эрдм дасхдг болшго, тедү мет дегтрмүд, литератур чигн элвджүлдж, делгрүлдж болшго. Тиигхлә, ямаран үзгүд авхла сән болхиг цугьар хоорндан зөвшлдж, тууган батлдж авх кергтә.

Удл уга болх келнә төрмүдин туск тангъчин конференци деерим төрмүд күүндлгдхмн: хальмг орфограф ясурулхин тускар болн терминологин туск төрмүд.

Эн төрмүдин күцлнь хальмг келнә медрлиг делгрүллггэнд ик чинр зүүхмн.

Научн кевәр белдгдсн, батта тиим заавр уга болсна учрар, хальмг келнд олн-зүсәр келгдг, олн-зүсәр бичкдгдг угмүд харгьна. Келнә туск төрмүдиг хәләмдг угагьар, хайдг болшго.

Келнә туск медрлиг делгрүлл уга, үгмүдин элвджүлдж, келиг ясурулл уга, бичкдүдт сурггууль-эрдм дасхлггьн, мана эврә келнә литературин болн барин халхин төрмүдиг хурдар, сәәнәр күцәлгд чадхв гидж келхмн биш.

Хальмг келнә тускар, гүн медрлин ишәс бүрдгдсн, тодрха, лавта бат заавр-гардвр бәәхлә мана хальмг барт, литературт, сурггуулин багшнрт ик дөнъ-нөкд болхмн.

Энүгиг, эн төриг сәәнәр, күцлггәгәр хагьлхлә, хальмг келнә халхин специалистрин болн мана научн исследовательск организацсин көдләчнрин, олнд үзүлсн икач-туснь болдж тоолгдхмн.

Хальм келнә тускар ул батта заавр-гардвр бәәхлә шинәс кесг олн дегтрмүд, хальмг келнә зокал, орс-хальмг келнә болн хальмг-орс келнә словарьмүд, хальмг кел дасхлгдг багшнрт нерәдгддж гаргьгдх зөвтә, олн-зүсн методическ зааврмуд, ганцхн эдн биш, нам цуг барин халхин, издательск көдлмш—эдн цугьарн цаарандан улм делгрхнь мел лавта.

Хальмг келиг делгрүлдж, цааранднь улм ясуруллгьн, тууг кесг-олн шин үгмүдәр элвджүлдж байджалгьн, чимлгьтә элвг сәәхн үгмүдтә кесәәхн келнд тохралгьн—цуг мана культури чидлин, цуг мана обществин цугьараннь күилтә ик төрмүднь болджана.

Алдр Октябрьин 40-ч өдниг уктдж

КҮЧ-КӨЛСНӘ ДИИЛВРИН БЕЛГ

Яшалтинск МТС-н цуг көдләчнр Соленовск болн Сладковск МТС-н механизатормудла дөрлдә келләрн, Алдр Октябрьск социалистическ революциин 40-ч джилин өдн күртл 36 трактор болн буудан 15 комбайнс ясврас гаргьх даалгьвр авсн. Эдн авсн даалгьвран нертә кевәр күцәлгәнә. Хойр комбайн, 25 трактор ясгдәд, сентябрь сарин нег шинлә мастерскойас гарв.

Эн джилин ноябрь сарин нег шин күртл үлдсн 13 комбайнсин болн октябрь сарин арвн күртл 11 трактормудин ясвринг төгсгхмн гидж шиидвр механизатормуд авцхав.

Мастерскойд ола көдлмш чангьрджана. Одр болгьн зурагьан 150—160 процент күргдг, трактористир Сергей болн Николай—ах-дү хойр, дархд Иваненко болн Вдовицкий көдлгддхәнә.

Тәрә халдж хуралггнд Резван болн Малий гидг хойр комбайнер чигн шундг көдлцхәв. Ода эдн слесарьмүл болдж, сәәнәр көдлгддхәнә. МТС-н токарь үр Линникин нерн кесг джилин эргид сән, үзмджтә көдлг болдж Кундлггьнә доскд ора. Эн джилд чигн Линник дөрлдәнә түрүн нуурт йовдг, зурагьан хойр холван күргдг, көдлмшән сәәнәр кенә.

Трактормуд болн комбайнс цуглулдж бүрдәлггнд комсомольцнр Л. Точка, Ермола, Макаренко зурагьан давулдж күцәлгд көдлгддхәнә.

Яшалтинск МТС-н механизатормуд Алдр Октябрьин 40-ч өднд күч-көлснә үзмджтә белг белддхәнә.

В. ДЕМЬЯНОВСКИЙ.

Тоомсрта хөөч

Алтайск крайин Рубцовск района Карл Марксин нертә колхозд арв шаху джилд хөөч болдж Коваев Мандж көдлдж бәәнә. Эн күн хөн гихлә амрхан медхш. Үдләннь хөд амрхана, хөөч Мандж болхла кевтсн хөд эргдг шиндлгд, өтсн, шархтсн хөд эмннә. Ярвлсн хөн хөөчин нүднд үзгдлгө үлдхш.

1957 джилд хөөч Коваев Мандж хөн болгьнасн 6,2 килограмм ноос авб. Үвләр гарсн хургьд болгьнас 2-д килограмм ноос киргьгдв. Хургьлсн зун хөн болгьнас 115 хургь өсгдг экәснь салгьв.

Үзмджтә сән көдлмштә ах хөөч Коваев КПСС-н Алтайск крайкомин болн крайин күцәлгч комитетин Күндтә грамотар ачлгдв.

БАДМАҒВ М.

В.И. Ленинә тускар документальн шин фильм гаргьгдв

Алдр Октябрьск социалистическ революциин 40-ч джилин өдниг уктдг документальн фильм гаргьдг централнь студия „Энүнд Ленин бәәсмн“ гидг шин документальн, олн-зүстәгьәр кесн фильм дуусв. С. Бублик, Е. Кригертә хамдан бичсн сценарийәрн тәвб. Кинокартиниг оператор Е. Ефимов цокв, музыкинь композитор Н. Иванов-Радкеевич бичв.

Мана орн-нутгт, газалин ордулар чигн Ленин бәәлжәсн 50-гар балгьсд болн селәд бәәдг мөн. Теднә тускар цугтнь келхлә нам кесг фильмд чигн бактадж болшго мөн. Тер учрар автормуднь, Ленинә насн-джиргьлин болн революционн хаалгьин эрки девснүгүдлә залгьлдата чинртә, туста ормсинь үзүлгдәнә. Эн гаргьсн фильм—мартгдшго ормсиг тагчгар үзүлгд йовгч

зург биш, туургсн куунә айта гидг насн-джиргьлин тускиг, терунә үкшго мөнък үзүлдврмүдиг үзүлгч, күмни дотр бий бульгүлм зургуд.

Фильмин товчлгч сүл зургуднь В. И. Ленинә айта гидг насн-джиргьлиг, күмн әмтнн хувтә джиргьлин төлә—эн туургсн төрин төлә ноолданд өггдсн насн-цогциг ашлджах мет. Москвад болн Пекинд, Софийд болн Варшавд, Бухарестд болн Прагд—майин нег шинин демонстраци орлцгч байрин өргмджтә олн-әмтс үзүлгддхәнә—эн зург Ленинә ухан-сургуулин дилгсн делгрлтиг, шин джиргьл тосхлджах олн-әмтнә кишгтә хувиг үзүлгч болдж медгднә.

„Энүнд Ленин бәәсмн“ гидг шин фильм сентябрин чилгчәр экранд гаргьгддг әмтнд үзүлгдхмн.

„ТУ-104А“ ГИДГ САМОЛЕТ МОСКВА-НЬЮ-ЙОРК-МОСКВА МАРШУТАР ТҮРҮН НИСЛГҒАН СҢАНАР ТӨГСӨВ

Сентябрин 8 өрүн Внуковск аэропорт дүүрәд кесг зун москвичнр, гражданск агьарин флотин летчикүд ирцхәв. Тедн дунд советск болн газалин ордудин кесг журналистнр

болн төвкнүн бәәхин төлә кегдсн нислггн гидж тер нерәлв. Москвагьас авн Нью-Йорк күртл—йисн мингьг шаху километр газриг „ТУ-104А“ нис-

болн фотокорреспондентнр бас бәәлцхәв. Москва--Нью-Йорк--Москва маршрутар түрүн нислгь кесн әмт зөблг реактивн „ТУ-104А“ гидг самолетин экипажиг тосхар эдн цуглрцхасмн.

9 час 10 минутла көкргсн чилгр тенгьрт әвртә гидг ик мөнъгтрсн агьарин керм гарад ирв. Аэродром деер эргдг нисчкәд, „ТУ-104А“ буугьад, бетонированн хаалгьар аэропортин герүр өдрләд ирв.

Цөбкн агчм болсн хөбн самолетин үүдннь эврән ярс сөггәд одцхав. Машинәс цувлгдәд экипажин чледүл, СССР-н агьарин гражданск флотин авиационн специалистнр гарч ирцхәв. Москвичнр теднд цецгәс белгләд, нислгь келгьн сәәнәр төгсөнднь йөбрәдг мөндлцхәв.

Внуковск аэропортин герт пресс-конференци болв. Энүнд советск болн газалин орн-нутгудин корреспондентрин өмн, авиационн специалистрин багин гардач,—нислггнд орлсн, СССР-н Министрүдин Советд бәәлг агьарин гражданск флотин ах управленә транспортн авиацин управленә начальник А.И. Семенов бослж үг келв. Москвагьас Нью-Йоркур, дакад Нью-Йоркас Москвагьур кесн нислггьн ни-иньлггьнә

лгьнә 13 час 26 минутд нислж күрв. США-н транспортн болн дәәнә авиацин специалистнр мана самолетиг ик гидгәр таасцхав,—гидж үр Семенов темдглв.

Нью-Йоркас Москвагьур хәрү нислггн метеорологическ сән цагла кегдв. Нинилсн Келн-әмтсин Организациин Генералнь Ассамблеин ода болх Х11-ч сессийд СССР-н делегацин пергләчнриг США-д күргсн „ТУ-104А“ тигл самолет, сентябрин 7-д бәәрн газрин цагар 6 час 35 минутла Макгайр гидг аэродром (Нью-Джерси штат) деерәс нислж өдлгд, Төрскнүрн хәләггәд гарв. Самолетиг агьарин гражданск флотин тоомсрта летчикүд—кораблин командирмүд Б. Бугаев, И. Орловец, П. Девятов, штурман Н. Носов, бортмеханик И. Крупа, бортрадиостнр А. Козлов болн Н. Метелкин залдж йовцхав.

Самолет нислггн салькнд урудад, 10500 метр деегүр болв. Машин часдан 760-770 километр, зәрм газрумдарнь болхла мингьг гар километр хурдар нислж йовб. Нью-Йоркәс авн Москва күртл нислггьнә 11 час 7 минутин дунд нислж ирвдн,—гидж үр Семенов келв.

(ТАСС).

Кемеровск рудникин 50 джил

КЕМЕРОВО, сентябрин 9. (ТАСС). Кузбасст әмтин хуучна рудниксин негнь болгч Кемеровск рудникин 50 джилин өдниг балгьсна олн-әмтн темдглв.

1907 джил энүнд бичкн штольнь эклдг көдлхд, суткдан гаргьдг нүүрснь арвад пудар тоолгдг бәәсмн. Шахтерин көдлмшнь тамин зовлнъгта бәәсмн.

Советск йосна джилмүдт эн предприятид тангьдшго хуврлт кегдв. Томь голин барун көвәд, ик гидг газрин

агьуд долан шахт, тер бассейнд нег икнь болгч нүүрснә разрез бәәнә. „Кемеровоуголь“ трестин предприятиес өдр болгьн 15 мингьгн тонн тұлә ачдж йовулна. Кемеровск нүүрсәр орн-нутгин 700-гар предприятиес теткднә, теднә тоод долан электростанц. тавн төмр хаалгь бәәнә, Нүүрс гаргьдг предприятиес ода шин техникәр агсгдсн бәәнә. Шахтсин забойсар уулин комбайнс нүүрс ачдг кесг зун машид, электровозмуд, нань чигн механизм көдлнә.

ПАРТИЙН ТОРМУД

Партийн сургъулин шин джилд белдвр келгънд бaaх дуту-дундиг шулун уурулхмн.

КПСС-н Хальмг тангъчин комитет одахн шидр партин района комитетсин пропагандин болн агитацион отделин кбдлaчириг цуглудж партин сургъулин шин джил то-сдж кегдлж йовх белдврн кбдлмшин тускар совещань кев.

Района комитетсин пропагандин болн агитацион отделмудин заведующ улсин эн тбрар кецхасн докладас белдврн кбдлмшт ик дуту-дунд бaaхнь илткгдв. Иим йовдлин учрнь—партин района комитете партин сургъулин тускд оньган багъар бгдгън гндж келх кергтa.

Зарм района партин организаце кружокс, политшколс болн семинарс бурдaлгъндaн эндy йовдлмуд гаргъцхадж. Коммунист кун болгън КПСС-н тууджин булг-эклринь медх збвтa. Болв Яшалтинск районд болхла партин туудж даслгъар нам цур нег чигн кружок гаргъх болдж эс темдгдлж.

500 шаху коммунистр бaaх Сарпинск районд зуг хойрхн тинм кружок бурдaлгдлж. Партин тууджиг эврaн бийснь даск болдж гарси коммунистрнн тонь бас цбн.

Партин туудж даслгънд бгдг оньган иигдлж сулдхлгън ик хаджгър. Партин туудж даслгън урднь болхла 1938 джилдaр тбгсдг бaaсмн. Мана партин энунa хббтк цагин тууджнь бас ик чинртa. Тер учрар партин тууджиг даслгънд ик килмджaн тусхах кергтa.

Тангъчин партин организацн зерглaнд, партид шинaс орсн болн сургъуль-медрлинь, теоретическ белдврнь тату збвaр олн кун бaaнa. Турун болдж одн политшколд ордж дасцхах збвтa. Политическ сургъулин турун девснъгинь даслго цаарандан йовхла, хббт бийднь турвр йуълхмн. Эн тблдaн иим улс дасхд партин сургългънд тинм политшколмуд гаргъгдх збвтa гндж КПСС-н ЦК заасмн. Болв эн джилд чигн, нидин джиллa адлaр, иим школмуд цббнaр гаргъгдлжана. Юстинск, Яшкульск, Яшалтинск рай-парторганизацел болхла нам неджад чигн политшкол бур-

дaгдсмн уга, Каспийскд болхла—зуг негхн. Приозерн района „Северный“ совхозин парторганизацн зерглaнд 7 кандидат бaaсн бийнь политшкол бурдaлгдсн юмн уга, „Ергенинский“ совхозд бдгa цагин политк даслгъна 2 кружок гаргъгдх болдж, политшкол негн чигн уга. Партин сургъуль иигдлж бурдaлгън чик биш. Коммунист кун болгъна политическ медрлинь, сургъулин чикар йилгдлж, кружокс, школмуд бурдaлх керг—эркн чинртa тбр.

Толрха экономик даслгъна халхар эн джил бас збвaр олн семинарс гарчана. Мана партин-советск кадрмуд селaнa эдл-ахун болн промышленностин толрха экономик даслгънд ик дуран тусхалгнь ик сaн йовдл. Нидн джилин сургъулин ашнь эн халхар му болсмн биш. Болв бaaсн дуту-дундинь чигн мартхмн биш. Политическ экономин тбрмуд дасхин орчд тинм семинарс агротехникин, зоотехникин тускиг дасад йовсн хаалгъ бaaсмн. Гун сургъуль сургъдлж, семинарт ордж бaaх улст политическ экономин гун теоретическ медрл бгхин кергт, тинм йовдлмудас хагъцх кергтa. Иим семинарсин пропагандистр улст сaн заавр, дбнъ бгдг болхмн.

Одгa цагин политк даслгънд, кружокс бурдaлгънд зарм (Юстинск, Приютненск, Целинн) райолт иим кружокс коммунистринь медрлинь хaлaл уга, цугтагъинь хам кегъад бичдг эндy гарч. Иим кружокс зуг сургъуль тату улс орхмн гндг хaлaц дегад чик биш. Медрлтa, интеллигент улст чигн иим кружокс гаргъдлж болхмн. Болв однa тинм кружокиг сургъульнь тату улсин кружокас талдн бурдaлх кергтa. Интеллигент улсиг марксистск-ленинск теория даслгънд орулдж авлгъна кергт бгддлжaх оньг ода чигн ик сул, эн халхар партин сургъулин шин джил эклх куртл районд партин комитете эн тбрн бас нег сaнaр шуудж хaлaх збвтa.

Эн совещань деер келгден

докладас коммунистр бийснь марксистск-ленинск теория даслгънд партин комитетсин бгдг оньгн сулдснь темдгдлгдв. Яшкульск райпарторганизацд, улгурлхд, зуг 5 коммунист тинм янзар теория дасх болдж гарч. Партин сургъуль бурдaлгънд эврaн бийснь коммунистр теорий дасдг янз—гол янз болдж тоолгдх збвтa, тер учрар энуг маргдлж болшго.

Партин сургъуль дасдж йовх улст лекц, доклад умшдлж бгч, теоретическ конференц хурадж, онц-онц теоретическ тбрмуд авч, теднлa куундвр кедж, нбкдaн кургдгън—партин комитетсин килмджaн тусхах керг. Нидн джил болхла му биш дамшлт эн халхар бaaсмн. Болв эн джилдин белдвр эн тоотд багъ оньг тусхагдлж бaaх йовдл узгддлжaнa. Нургълдж райондин партин комитетс лекц буродaх зура чигн ода куртл кегъад угань совещань деер илткгдв. Лекц умшлгъ бурдaлхaрн чинринь ббдлулхд ик килмджaн тaвхмн.

Мана тангъчин партин организацар пропагандистск кадрмуд белдлгънд куцц оньг эс тусхагдлж бaaх йовдлмуд узгддлжaнa. КПСС-н крайкомд сeкндсн сара курст 150 прола-сeкндистр тангъгъчaс йовулх зaманд бгддсн бийнь кундaгдсн уга. Юстинск райкомас наадк райкомс цугтан курст йовулх пропагандистринь кундaн илгaсмн уга. Целинн, Приозерн райкомс болхла партин сургъулин гардхд пропагандистр болхмн гндлж тер курст комсомольцнр илгaсн болджана. Партин сургъулин чинринь, ашннь уг суулднь пропаган-дистр йилгъхмн. Эн учрар кружок, школ, семинар болгънд сaн белдвртa, чадх-чидх коммунистр улсaс пропаган-дист тaвлгъ тетгхмн.

Совещань деер КПСС-н тангъчин комитетин сeглaтр ур Джимбиннов, КПСС-н крайкомин инструктор ур Коник, КПСС-н тангъчин комитетин пропагандин болн агитацион отделин заведующ ур Ткаченко болн нань чигн улс уг келцхaв.

Комсомольцнрин политическ медрл ббдлулхд

Сургъулин шин джилд Черноземельск района эклц комсомольск организацар политическ медрлaн ббдлулгънa белдврн кбдлмш дуусгдв. Райком кружокс бурдaлгънa болн медрлтa пропаган-дистр шуудж авлгъна кбдлмшт оньган бгч, кунч-чидлaн нбл уга кбдлв.

Давсн сургъулин джилд кружокс соньсачнринь медрлинь хaлaдж бурдaлгдсмн биш бaaдж. Дундин болн эклц школ чилaсн улсиг нег газр хамдн негдлулдж, кружок бурдaлгдсмн. Иим кбдлмшин ашнь, соньсачнрт олз бгсн уга. Юнъгад гихлa, дундин школин программар лекц умшхла, эклц школ чилaсн улст икзунь медрдлго, эс гндж эклц школин программар лекц умшхла, дундин сургъульта улст уудвртa болдг бaaсмн. Тегад чигн кружокс тардж оддг зам билa. Райком сургъулин шин джи-

лд бурдaлжaх кружоксан. дундин болн эклц школмуд чилaсн улст онц-онц кружокс бурдaлдж, медх-чадх темaрнь лекц умшгдлгар кев.

„Черноземельский“ совхоз угагъар, цуг районд 17 кружок бурдaлгдв. Теднaс 2 кружокнь КПСС-н туудж дасх, 5 кружокнь ВЛКСМ-н туудж, 5-нь бдгa цагин политк болн 5 кружокнь МЖС-н эдл-ахун бурдaлгиг дасхмн.

Цaлaлгъврн кбдлмш келгънд ах сургъульта болн дундин сургъульта пропагандистр кружокс гардхмн.

Ставропольд болджах зургъан хонгин семинарт арви пропагандистр илгaдлa.

МЖС-н эдл-ахун бурдaлц даслгъна кружокс, багъчудт болн специализирт ик бврмдлтa болджана.

Эн кружокин бурдaлц, соньсачнринг эврaннь кбдлдж бaaх производствла болн энунa эдл-

ахун кев-кециг гуудулдж даслгънла таньдулхмн. Кружокс толгъaллгънд МЖС-н специализир дуран бгч орцхaв. „Прудовый“ МЖС-т кружокиг ах агроном Г. Д. Дуленко болн Полевой МЖС-т Дмитрова А. Ф. гндг ббдaн сургъульта агроном гардхмн.

ВЛКСМ-н райком болн эклц комсомольск организацн комитет кодлмшт бaaх багъчуд асхар сурдг классмуд бурдaлгъ школмудар кев.

Цуг бригадсар болн сeлaдaр йовдлж эклц комсомольск организацн сeглaтрмуд болн комитетин члелуд асхн школд дасх багъчудла куундвр кецхaв. Районд асхар сургъуль сурхд дуран бгчaх багъчудин тонь эн джил олн. Асхар сурдг школмуд ст. Артезиан болн Комсомольск сeлaн деер бурдхмн.

АСАНОВ БАДМ, ВЛКСМ-н тангъчин оргбюрон инструктор.

Алдр Октябрин негдгч ббн темдгллгън

(Улан партизана тодлвр)

Алдр Октябрск социалистическ революцин 40-ч джилдин бн ббрдлж йовна. Ноябрьрин 7 бдр олн тумн-сай улс балгъсдин, сeлaдин уульнд гарцхадж, бдгa цагин сaахн байр-джиргълaн узулдж йовцхaх. Советин йосна цагт бсдж-боссн мана багъчуд, революц болсн даруд кун-кблсчнр эн бдрн ягъдлж темдгдлж йовцхасинь сaанaр медрцхaхш.

Одгa цагин мана байр-джиргъл ик кунчa ноолдана ашднь батрсн болдг. Революцин турун джилмудт Октябрин ббниг темдгллгън зарм газрмудар нег улу бaaрн сeлaд газрар, ик aамшгтaгъaр, хоргдлт зерзевaр хaрф бгч кегдлг бaaсмн. Тер цаг граждaнск дaнa цаг бaaсмн.

Ола бийнь мини уханас Алдр Октябрин негдгч ббниг темдглсн гархш. Тер—1918 джилдин ноябрин 7 бдр билa. Хальмг тангъчин Багъ-Дорвд нутгин Тундутово сeлaнд тийгхл Советин йосн шинъкaн гарси болдг. Эн йосн бaтрулхин тблa ноолдлж йовсн улс, империалистическ дaнaс хaрлдж ирцхaсн салдсмуд-большевикуд Васильев, Косьянов болн нань чигн улс бaaсмн. Сeлaнд Советин йосна куцaгч комитет болн угaтырин комитет (комбед) кбдлдж бaaсмн. РКП-н ячейк гарси, энунa зерглaнд 8—10 член бaaсмн. Эннь 500 брк-бултa сeлaнд бaaсн болджана.

1918 джилд цагъачудин чидлнь буурад уга, хaрнь тедн экллж негдлж йовсн цаг, ик граждaнск дaн болхнь лавтадан гарч йовсн цаг болдг. Мана Тундутово сeлaнa эргмднь зерзевтa цагъагуд, бандитнр цуглрдж бaaхинь бидн батар медрг бaaсмн. Тийгaд Советин йосиг хархин кергт фронтaс ирцхaсн салдс-угaты улсaс отряд бурдaснд, 30—40 гар кун орсмн.

Ноябрин 7 эрт брyгъaр мортa цергчнр йовулдж митинг, демонстрац 10 часла болхмн гндлж сeлaнa амтид зарлвдн. Советин йосна негдгч джилдин бн... Тийгхд олн-амтид тинм бдр темдгллгън гуунaр медр-

длж, тедн догр батрх бeлад уга бaaсмн. Темдглсн цаглагъан, брyн 10 часла, Маркс, Энгельс Ленинa зургул авад, улан туг делскaд, Волисполкомин, Всенкоматин, комбедин, сeлaнa школин кбдлaчнр болн харулин цергчнр митинг болх газрур зерглaд йовцхaв. Сeлaнa улсaс мадла негдцхaснь 40—50 кун болсмн. Митингт гарси улс Советин йоснд батта кевaр ухагъан тaвсн, эн йосна тблa ноолдхдан белн улс бaaсмн. Эднa тонь цббкн болв чигн, бийстaн, кунцaх болдж даалгъврг авсн туудлгч агъу ик тбрнь уг-суулднь кун гндлж ицкксн улс бaaсмн.

Сeлaнд угaты улсин тонь ик олн бaaсмн. Эднa кесннь демонстрац гарх сeдклтa болв чигн, aагъaд, эс гарси болдг. Октябрин негдгч бн ббрдлж йовх цагт цагъачуд, Советин йосн нег джилaс улу бaaхмн биш, терунa хббт бийднь хуучна йосн гархмн, тер цагт Советин йоснд дур тусхасн улсиг цугтагъинь уга кeхвдн гндлж, амт aалгълж листовкe тархасн болдг. Тийгaд, маднн ууль-цар йовхла, кесннь хаша дотраc шагъадлж хaлaцхaсн болдг.

Иигдлж, дбчн джил хооран, баахн баг улс Советин йосна негдгч джилдин ббниг Тундутово сeлaнд темдгллa.

Алдр Октябрин негдгч ббниг темдглснa даруд, 3—4 хонад, цагъачудин отряд сббгъaр сeлaнур дaврaд, Волисполкомин геринь шатагaл, мана комиссар ур Васильевиг, комбедин ахлaч ур Косьяновиг болн цбн цергчнринг кел бaрдлж авсн, манъгъдуртнь дуудлдж алсмн.

Тер мана Советин йосна ббниг турун болдж темдглсн цагaс авн 40 джил болв. Тийгхд угaты амтнa зуудндaн орулдж чадж йовсн джиргъл ода мана гарт бaргдв. Энунa тблa кунчa ноолдан чигн болв, цусн чигн асхрв. Энуг мана багъчуд мартцхах збв уга. Тбрскн советин йосан улм-улм батрулдж, бргдлж улхин тблa чидлaн нбл уга кбдлхмн.

К. БОГОМЛОВ, граждaнск дaанд орлцaч.

Элстин багъчудин нег дурта, сергмдлтa газрнь—балгъсна парк, Ора шидр кесг олн багъчуд, ирдлж энунд ду дуулдлж би бниллдж, сул цаган бньгрулцхана.

ЗУРИТ: Балгъсна паркн нег aнъг.

Ээдждэн

Саатулдж бскен ээджм
Смалдн экрэд уульв,
„Сургъуляс ирвч“ гин,
Сул герасан келв:
Дан-галв болдж
Дольгалдж орчлнь дэввлэ,
Делкэ хойр аньгдрж,
Дурта йосан булалдла.
Эн ууман дотр
Ээджчн бичэр улдлэв,
Ара гуни наста
Энькр чамагъан саклэв.
Чамаг бсхичн кулагъад
Чееджар мел адгълав,
Зуг насм болад
Збвнь диилэд ирв.
Эн саяхн йосндан
Эврэн йовдж джиргъ,
Однань ачиннь хэрүлэд,
Омгта кевар кдл.
Ончн бийим бир кесн
Советдэн би бахтвв.
Кокүл бийим кү кесн
Когшн ээдждэн келвв:
„Ээдж мини, сонъсиг,
Энькр урнанны келсиг—
Эдниг, уурмүдим халагъит,
Эрдман сурад суухиг.
Цугъит ээдж...
Хальмгин тег бирик,
Бахтиг ээдж...
Багъчуд бсдж йовхиг.
Тер уурмүдтэгъан йовдж
Тосхлгънд нөкл болсв,
Тана күргсн ачиг
Туурсн төрскндэн бгсв.
Эн джил, ээдж,
Эвранны меджэгъан манхв,
Эрдм сургъулян гуудулдж.
Энькр нутган харсхв.“

ХӨӨЧНР

Асхи серүн сальки
Альвдлж бвсиг дольгалулв.
Селгэллж бдрик сольдг
Сб ардаснь харлв.
Суусн нарни сүүрнь
Ган улагъад баав,
Сарсадж ишлсн хөбднь
Сармтдж дорнь үзгдв.
Харнъгъу сөнъ өбрэд,
Холнн баран тасрв.
Хөбнэ шууган чанъгъад,
Хошан темцэд ирв.
Күцэд харнъгурсн талнь
Кеерүлдж оддуд гилвкв.
Кевтхяр селсн хөбднь
Кевлгъан кевдж зогсв.
Дунь-дула, тагч,
Дууран уга харнъгъу.
А чинъидж нохаснь
Аархдж хаяд хуцна.
Эн ааднь дассн,
Эвтэ хөбчнр хаякрнэ.
Энд-тенднь гарсн,
Эргдж халаснь үзгднэ.
Өргдж хая дуулад,
Окадж бара харвна.
Өнр ниигин учрар,
Өрэлдүлэд сөбг оркна.
Гев-гентки хулхагъар
Гуудж чон орв,
Геганас бмн гисар
Гетдж эн ирв.
Хөбчирт тодрха медгдэд,
Хошиг эргүлэд харнъгъурв.
Нүдэн хортнд ширтсн
Нохаснь авад гарв.
Эн кевтнь көбгъад
Элжгод күргэд хайв,
Эврэ хөбндэн ирэд
Эргн йовдж шинъшв.
Дарунь удл уга
Диилэд бдр ирв,
Дееврэн сө хурахла
Деерас бр шарлв.
Хаврин нари гарал,
Халун эклэд болв.
Хөд ус орад
Худг халагъад йовб.

Алдр Октябрин 40-ч бөнд

ПОЭТ КӨКТАН ЭЛДЭ

1919 джил гунта Элдэ эцк эмг эк хойран нег бдр геегъад,
бичрэд улдв. Болв удл уга, Хальмгин брнг теетт советин йосн ирв.
Көктан бичн күүкдиг советин йосн хайсн уга.

Енотаевск балгасна дегдомд, Хошуда эдл-ахун колоннд,
Эрдниевск боли Хальмг-Базра интернатсар йовад, асрглад, дакад
малин халхар сургъуль дасад, Элтэ Черпоземельск районд
малин ах эмчэр көдлнэ. Терүйн хбнн Адрхид учительск инсти-
тутд дасад, багш болв.

Бичкннн авч зовлнь үзсн, күч-көлсч амгнэ йэсна нилчэр
күн болдж гарсн Элдэн брчд оли-зүсн айс джннчдг билэ. Гашута
урд цагас джиргълтэ өлгэ цагин бээлд кецү саяхн болсн учрар,
бичннн бдр болсн Элдэд эвранны байран амгид гаргъаж келл
уга бээдж болшго болв.

1935 джил комсомольск газетд Көктан Элдэн түрүн „Элэ“
гидг шүлг баралднэ. Түүнэ дару „Хөбч“, „Булгъна үкл“, „Ээдждэн“,
„Парть дуулджана“, „Токуг“ гидг шүлгүд боли Дармаев гидг лет-
чикин тускар иозм бичнэ. Эн тоотнь „Мана цагин гэрлдр“ боли
„Анлгъар“ гидг хойр хурангъуд барлдеми.

Көктан Элдэн хальмг келнэ литератург ик үнгэ көдлмшч—
„Ончхан Джиргълт“ гидг поэм. Ончхан Джиргълт мана хальмгин
үлгүрг орсн келни-билгтэ, угатырин харсач. Эд күүнэ тускар
поэм бичхин кергт поэт болсн деерэн туудж болх кергтэ. Көктан
Элдэ бмнн тавсн төрэн саянар күдэв. „Ончхан Джиргълт“—мана
дурта поэм.

Көктан Элдэ 1940 джилэс авч СССР-н Бичичирин Союзин
члсн, төрскэн харсгч Алдр Дайлэ КПСС-н членд орсми.
Поэт ода „Дурна булг“ гидг поэмн бичдж төгсгв.

Булгъна үкл

Джоогъна Гэрэ байн
Джува малари туурсн,
Эрднихнэ бмн нургън
Эдлдг газрнь болсн,
Өмн-Тоостин бөбрг
Өрүн асхил уняртна,
Өндр, хотхринь тегшлдг
Гэрэн хөбднь идшлнэ.
Үкр, темән, алуны
Улан дограгъар куринэ,
Үзүр угагъар цувдж,
Улан зам татна.
Эн малмудиг бсгдгнн
Ончн, угатэ олн.
Элэдж насннь чилэдгнн
„Өнр“ Гэрэ байн.
Көвүнэ Гэрэн бсэд
Күн болхар селв,
Күүкнэ саяг хаягъад
Көл-көдлгэд ниргв.
Тнигхд Эрднихн нургънд
Тоомсрта күүкн баяла,
Угатэ Лиджин бүлд
Өсдж күн болла.
Күүкн саяхн гим
Ке ургъцта билэ.

Көвүдин зүрк авлм
Көркхн чиратэ билэ.
Эн күүкиг шиндждж
Эднэд Гэрэхн ирв,
Ээдж, авиннь меддж
Энькр Булгънан бгв...
... Хадм ээджнь дааврта
Хурн, шүвтр болв,
Харм төрсн генартэ
Хумха седклтэнь илдв.
Кесн көдлмшиг голад
Көбркү Булгъниг засв,
Келн, зовалгън чанъгъад,
Күзүцәннь болдж зогсв.
Тавн джилин эргид
Тесэд йовад оркв,
Түндэн эс болхла,
Төркән темцэд хярв.
Ирхләнэ—ээдж, авиннь
Инггидж күүкән тевчхш,
Байн худасн аягъад
Баялгъхяр төрүд седхш.
„Газагъан дала малта
Гэрәнэс хярлж ирх,
Манд энч уултэ
Му нерн болх“...

Эн угинь сонъсад
Ээдж, аварн күргүлв,
Гетджасн Гэрэхн эклэд
Генүлдж гүвдэд зовав.
Амдин зовлнъгд булхал
Амт төгәлдж күүрв,
Үклэс онъдан ухан
Үүнд эс орв.
... Ичринь илдэд Гэрэхн
Эргдж Булгъниг зарлв,
Өшрдж зулсн берән
Гарсн мөбрәннь хазлв.
Хурла йовсн мөрнь
Хооран халагъад оч,
Хүвасн цөкрсн Булгън
Худгин йоралл тусдж.
Худгас татад авхднь
Халдж цусн буслла,
Тер берин үклднн
Толгъан үсн босла.
Кезәнък баячудин даджрл-
гънд
Кеду ним эгчир,
Кец болгънд үлдж
Күзүндэн цевтэ үксн?

Менд йов

(Дун)

Нарн уладж сүүрлэд
Намчлад саяхн сууджана,
Наркомин заквр атхад
Нархн шарм мордджана.
Итксн Наркомин даалгъв-
риг
Иньг, чикяр куцагъич,
Ирх бшәтнэ мөбриг
Илткдж олад хорагъич.
Торгън альчуричнь энъкр-
лд
Төгрг шаран кулэсв,
Туста сургъулян сурад
Төвклт сакәд улдсв.
Нарн уладж сүүрлэд
Намчлад саяхн сууджана,
Наркомин заквр атхад
Нархн шарм йовджана.

ЭЛЭ

Элэ ики деер
Эргэд делэд ниснэ.
Эн халунас зулсар
Эрул агъарар кирилнэ.
Ниссн баядлиннь үзэд
Наяхлсн далвагднн дурлнав,
„Элэ“—гидж хаякрэд
Энүгән ас,—гиннэв.
Нарн дорагъар орад,
Нааран бөмдж делв.
Нүрдж бөбр ирэд
Нанд ингдж келв:
„Урн эцкин көвүн
У цагин урнч!
Ухан, сургъуляр кесн
Унх агъарин мөртәч!
Чи нанд бахтхар
Чеедл эн керг,
Омгта эвранны чидләр
„Орчлнь цугтнь эрг.“
Ингдж элэ келчкәд
Ики деешән гарв,
Элән келсн угд
Элдв кевар ханвв.
Ард, ардаснь цувал
Агъарин күлгүд цервнэ,
Ар далаг гатлад
Амгүлнъг менд ирнэ.

Яман чон хойр

(Тууль)

Кезәнэ баядж...
Көк чон насчад,
Көврэд эцэд йовлж,
Кесг малд диилгдәд,
Көгшрсән тегәд меддж.
Эн уульдж-дуулад,
Эрчмтэ багъан сандж,
Экндән тунъгъадж ухалад,
Эвранны джиргълән тоолдж,
„Би бмнн
Багъдан, дөрвн көлтиг—
Бәрс, бәрсәри
Боорлад оддг биләв.
Амм мел мбнъкинд
Алад йовхла улала!
Үкснэ тонь олдхла
Үлдж чидлм немлә!
Малд ода довтлхла,
Мөргәд бийим көбчкнэ.
Мекч аратла көблдхлә,
Муурагъад бийим хайчкна.
Ода би яяхв
Орчлнъгм нанд келхичн—
Эн кевәри үкхв—
Эв хаядж үзхичн!
Эн чон гиннәд

Элкнъ харлсн кевтв,
Невчк амрч унтад,
Нөбртән зүүд үзв:
Көгшн мөлдг чон
Көгшн землә көблдх—
Түүндән чочлж серәд,
Төгәләд баяр менънв,
Толгъа деер гарал,
Тудухн мал үзв!
„Көгшн болхла—мини
Күдр болхла—чини.“—
Чон гарал гуув,
Чееджар мел адгъв.
Малин баярн саяхн
Манурад ногъагъарн
көкрнэ.
Маялдж хон, яман
Мел тогтун ишлнэ.
Көгшн яман үзкәд
Күнъкнүләд маяләд дуудв,
„Көк чон наар,
Күүнднй хоюрн“—гив.
Уунә мекәс минн
Улунь иир лавта,
Үкхинь үнүг би
Үнәртән ода медвв.“
Игдж көгшн яман

Итклтэ болмар саяв,
Ирдж үнүг йовхлань
Ингдж бас келв:
„Наар, наар шулун—
Нам чамаг үзгдхлә,
Үмкәрдж көгшн кевтхяр
Үкс гигәд дуудв.
Иджлм намаг үлдхлә,
Ик гидгәр уульдв,
Идхяр чамаг йовхла
Икәр байрлдж баянәв.“
„Иднә, иднә, иднә
Идхяр ирдж йовнав,
Им амр хот
Идхмн баядлжм“—гив.
Чавас шудичн му сандж
Намаг даалгъдж чадшгоч,
Чамд зовагддж үксн
Нанд тон угалм.
Туунь ормд анъгъагад,
Тер толгъагъас гүүгъад
Тогляд, гәрәдәд ир.
Тегәд амарчн өрсв.
Амр чамд болх
Амр нанд болх“.
„Амр, э, амр
Анъгъагад гүүгъад ирсв.“
Яман бврән белләд,
Янънагъад, тигәд зогсв,
Чон тендәс гүүгъад,
„Чу“—гигәд гарв.
Хурдлад ирхләнн чониг
Хойр нүүдәрнн мөргв,

Хавлад идх чониг
Хотхрт киискәд оркв.
Мекәр сохлсн яман
Маасхлздж инәгъад босв,
„Мә—ә—гидж маялв,
Му чониг хусв.
Чон тунләнн босад,
Чичрәд йовад баяв.
Чанъгъар яман ишкәд,
„Чи сонъсджа“—гив.
Үрим бскл уга
Үүрәри ирәд идләч,
Иджлм хармнл уга
Игзәрлдж баягъад аллач.
Кегъад йовсн харнъгъу
үзәд,
Күрч ядад би йовлав.
Көгшн чама аашсичн медәд,
Келәри меклдж алхар
седләв.
Би сансан күцәвв—
Багъчудан оч байрланав,
Чон чамаг сохлв
Чемпион би болв.“
* * *
Минь ним седлтэ
Махч чонмуд баянә,
Хорн шулсән цувруләд,
Хаврдж шудән булуднә,
Болв эднә шүднн
Бүлү болдж мөксн,
Теднә чидлнн чидлж,
Тер цагнн, мөктсн.

ЦААЛГЪВР

Көдлмшчнрт, үүлд цергләчнрт болн колхозникудт эврә гер тосхлгънд мөнъг өглгънә туск диг-даран

Райодас, көдлмшчнрин поселкәс көдлмшчнр, үүлд цергләчнр болн колхозникудт гер тосхл мөнъг хамагъас, ягъдж өггдгн тускар Хальмг танъгъчин селәнә эдл-ахун конторас сурцхана, гер учр деерәс эзнә гер тосхл мөнъг ягъдж авхиг цәалгъджәнәвдн.

1. Сурвр: Селәнә эдл-ахун болн коммунальн банкс эврән гер тосхл кенд ссудин мөнъг өгдв?

Хәрү: СССР-н Министрмүдин Советин тогтаврар, предприятсин, организацсин көдлмшчнрт, үүлд цергләчнрт болн колхозникудт эврә гер тосхлгънд мөнъг өгхиг селәнә эдл-ахун болн коммунальн банкст даалгъсмн.

Совхозин, МТС-н, МЖС-н көдлмшчнрт, үүлд цергләчнрт, селән газрин багшнрт, болн колхозникудт эврә гер тосхлгънд ссудиг, селәнә эдл ахун банкар дамдждж авхмн.

Балгъсн газрт бәадг күч-көлсчнр эврә гер тосхл ссудиг коммунальн банкар дамдждж авцхах зөвтә, тернь Элст балгъсна, Башантан, Каспийск поселкесин көдлмшчнр болн үүлд көдләчнр болджана.

2. Сурвр: Хальмг танъгъчур хәрү ирцхәсн хальмгн гер-булд эврә гер тосхл мөнъг өглгънд ямаран льгот бәадв?

Хәрү: РСФСР-н Министрмүдин Совет 1957 джил апрелин 12-т гаргъсн 205-ч номертә тогтавртан, Хальмг танъгъчур хәрү ирджәх хальмгудт гидж селәнә эдл-ахун банкар дамджулдж 30 сай арслнъ льготар ссуд өгхәр, селән газрт көдлжәх күч-көлсчнрт (көдлмшч, үүлд цергләч болн колхозникудт) эврә гер тосхл 10 минъгәд арслнъ ссуд өгхә, шин бәрсн гертән орад гурви джил болсна хөбнәс авн

экләд, арви джилн туршарт авсн мөнъгән хәрү орулдж өгх гисмн.

Комунальн банкин халхар 3 сай үлү арслнъга кредит секдв, түүнә условийн селәнә эдл-ахун банкин халхар гаргъдсн мөнъгнлә ирлнъгъу.

Терүнләри хамднь СССР-н Министрмүдин Советин тогтаврар, селән газрин болн балгъсна күч-көлсчнрт банкс авсн ссудин мөнъгәр гер хулдждж авлгъг зөвшәлсмн. Эн мөнъгиг хәрү орулдж өгхнъ шин гер тосхлнә әдл болзгта.

3. Сурвр: Гер хулдждж авхн төлә ямаран цаасд кергтә?

Хәрү: Гер хулдждж авхн төлә ним цаасд кергтә:

Предприятсд, организацд болн учрежденьсд гер хулдждж авхн төлә болн гер тосхлн төләд, депутатнрин райсоветин болн балгъсна Советин ссуд гаргъдж өгхәх шиидвр.

Хулдждж авцах герин үнинъ гаргъсн үнлгънә комиссин акт.

Үнлгънә комиссд орлццахә әмтснъ:

- а) райфинотделәс күн;
- б) күч-көлсчнрин депутатнрин райисполкомас күн;
- в) селәнә эдл-ахун банкин болн Госбанкаин күн;
- г) ссуд авчасн күн көдлжәсн предприятс болн учрежденәс.

Хозрасчетн предприятс болн организацс банкд даалгъврин цааснә хамднь гер хулдждж авхд өггдсн ссудин мөнъгндә ирлцүлдж гер хулдждж авцах улсин спискинъ тәвдмн, бюджетн учрежденьд көдлжәсн, үүлд цергләчнр банкд бийсн даалгъврин цаас кедж өгдмн.

Э. МОГОЛЦЫКОВ,

Хальмг танъгъчин селәнә эдл-ахун банкин управляющ.

Совхозин көдлмшчнрин бәадлиг ясурулхмн

КПСС-н XX-ч хуртт ур Хрущев кесн докладтан, өбрхи цагин эргцд күч-көлсчнрин күцц эдлвртә болн цевр-цеврәр бәәх бәадлиг ясурулхд икәр оньган өгхмн гидж келсмн.

Профсоюзин представитель совхозин гардачнрлә джил болгън коллективн бооца кесн кесг пункт бәәнә, тер пункт көдлмшчнрт болн үүлд цергләчнрт, гардачнр пәтр, тұлх тұлә, шатах шамин тосн күртл өгхәр даалгъвр авсмн.

Приозерн района зәрм совхозмудар, үлгүрлхд, совхоз „Сарпа“, Чкаловин нертә совхоз, нань чигн совхозмудар көдлмшч болн үүлд цергләчнрин бәадл ясурулгънд икәр оньган өгхәнә. „Сарпа“ совхозд сүл джилмүдт әмтн бәадг сән гермүдт тосхгдв, тер сарул, дулан, әмтн бәәх эвтә гермүдт көдлмшч улс бәәхәнә. Эн совхозд көдлмшчнриг болн үүлд цергләчнриг усар болн тұләгъяр тетгльгн йир сәәнәр кеднә.

„Сарпа“ болн Чкаловин нертә совхозд көдлгд әмтнә пәтрүрн

усиг, тұләг зөбдждж авч ирдждж өгх керг харгъсн цагт шофермүдиг, трактористнриг зөбдждж өгнч гидж сургднә. Эдн үншанъ авлгънд бас ховдг йовдл гаргъцхана.

„Приозерный“ совхозд көдлмшчнрин болн үүлд цергләчнрин бәадл ясурулгън иигдждж кедджджәхш. Эн совхозин центральн усадьбд 150-гар көдлмшчнр болн үүлд цергләчнр бәәнә. Совхоз бүрләд 14 джил болв, эн джилмүдин туршарт зуг 8-хи гер тосхгдв, түүнднъ совхозин гардачнр болн специалистнр бәәцхәнә. Көдлмшчнр болн үүлд цергләчнр хуучн шавр гермүдәр бәәнә, хур-боран орсн цагт дусал дусна, герин дотркнъ чингтәрнә. Көдлмшч әмтнә бәәх герин туск бәадлнъ йир му.

Урднъ совхозд директор бәәсн Шевцовин самгъа гардачнр уршгар совхозин бүкл поселкд хойрхи татлг цар бәәнә. Эн царар центральн усальбин усн, тұлән хот уудг герүр, школурань чигн газрур зөбдгднә. Дегәд икәр көдлмш кеддгд төләд эн хойр цармүднъ ярман дааджд ядад киисцхәнә.

Тегәд чигн көдлмшчнрт болн үүлд цергләчнрт тұлә, малин хот, тосхлтин материал

Алжирт болджах бәадл

ПАРИЖ, сентябрин 9. (ТАСС). Французск йосна улс Алжирин әмтнд делгү күч үзүлгъән кегъә бәәцхәнә. Газетсин зәнъгльгъяр болхла, одахн Тиарет гилг балгъснд мусульманск әмтн бәадг уульнис аягъулгън—бәрлгън кедджд. Балгъсиг йовгън цергин дөрвдгч дивизин частьс бүсләд авцксна хөбн, французск салдсмүд кесг часин эргцд тонвр болн сурлгъа авлгъ алжирчнр бәәсн гермүдт кеджд. Тним „шүүврт“ 10 мингънәс үлү күн харгъджд.

Алжирин зәрм райодар әвр-тә гидг дән болдж.

Болгарин келн-әмтнә сән өдр

ССФИЯ, сентябрин 9. (ТАСС). Оцкдүр Ссфия балгъснд болгарин келн-әмтн сулдсн өдрт нерәдгдсн байрин хург болв. Хург деер БКП-н ЦК-н политбюрон член, Болгарин Министрмүдин Советин ахлачин дарук И. Михайлов доклад кев. Докладиннъ сүүләр И. Михайлов иигдждж келв: Мана олн-әмтн дән уга, төвкнүн болн социализмин, Советск Союзин болн наадк социалистическ сүн-нутгудин хаалгъяр, цуг келн-әмтнә хаалгъяр йовджд йовна. Болгарин олн-әмтиг болн социалистическ бүлин наадк олн-әмтиг терчик хаалгъаснъ хаджилгъх чидл нарт-делкә деер уга.

США атомн селм сөрлгън бола бәәнә

НЬЮ-ЙОРК, сентябрин 9. (ТАСС). Юнайтед пресс гидг агентствин сонъсхврар болхла, оцкдүр США-н Невода гидг штатд сөрлгънә полигон деер тоогъарн болхла 18-ч хагърлт болдж.

Атомн болн водородн зер-зев уурулхин төлә

ТОКИО, сентябрин 9. (ТАСС). Киодо Цусин агентствин сонъсхврар болхла, сентябрин 7-д Токиод Япола учен улсин демократическ ассоциацин геологическ обществин пленарн заседань деер зар батлгдәд, энүндән атомн болн водородн зер-зев дәәнд орулхм биш гиджд шиидвр авгдв. Ши-

дврт 120 учен күн гар тәвджд. Эдн Япола цуг геологмүдиг, атомн болн водородн зер-зевиг дәәнд орулхм биш гисн ноолданд босцхатн гиджд дууджджачхана. Эврәннъ зарин харинь США-н, Англин болн Советск Союзин правительствт илгәхмн гиджд шииджджәв.

Испанск керм тосхачнрин бослт

ПАРИЖ. (ТАСС). Парижин барин зәнъгәр болхла, Бильбаод бәәх „Конструктора Наваль“ гидг керм тосхдг верфин көдләчнрин бослт улмулар өргдждәд бәәнә. Сентябрьн 5-д верфьд көдлждәсн 4500 көдләчнрәс, бослтд 2700 күн орлцв.

Тер бослтас көлтә испанск полицин йосн „шүрүн гидг саг бәәлгъяр“ бәәдждәнә, гиджд „Эко“ гидг газет бичдждәнә.

„Испанә йоснахн“, ниднин бслсн социальн некрвтә мән Бильбаод болсиг мартад уга — гиджд газет темдгль.

Тунист болсн йовдл

ПАРИЖ, сентябрин 9. (ТАСС). Газетсин зәнъгльгъяр болхла сентябрин 7-д Тунисин Министрмүдин Советин ахлачин өдр бәәх селгәтр, сентябрин 6-д французск пергсин нег подразделенн шинәс алжиро-тунисск меджә эвдв гиджд зарлв. Тунисин газрур Анн Драхан болн Шейкхат Де Кхерарна гидг района шидр фран-

цузск салдсмүд төвкнүн бәәсн әмтсиг хаджд. Гурви крестьян күн алгджд.

Ямаран болв чигн Францин болн Алжирин хосрид дәәнә үүлдләр болсн уга гиджд зәдлгънд толвр өгдждждәнә, энүнд келгджд бәәхнъ зуг тунисин әмтнә сннәс кеддсн операция туск йовдл.

Советск экәр тәрсн эрдни-шишән ургъц

ХЕЛЬСИНКИ, сентябрин 9. (ТАСС). Сентябрьн 7-д „Ууси суоми“ гидг финляндин газет советск экәр тәрсн эрдни-шишән ургъцин тускар зәнъгльдждәнә. Н. С. Хрущев болн Н. А. Булганин хойр эн джилн июнь сард Финляндьд гинчлхләрн, Туомаса Пеура крестьянинә газр хәләгъдәд,

эн культурин эк белглен бәәджд. Эрдни-шишә Советск государственн гардачнр гинчд ирснә хөбн 20 ар газрт тәргдәд, сән ургъц өгв. Гарцнъ өндртән 190 см болад, хур орад бәәсн бийнъ сәәнәр зогснә. Цөн хонгас эрдни-шишә малин хотд хадгдхмн.

ЗАПАДН ГЕРМАНЬД АМЕРИКАНСК САЛДСМУД ДУРНДАН БӘАЛГЪН

БЕРЛИН, сентябрин 9. (ТАСС). Американск салдсмүд йосн биш йовдлмудан кегъә бәәнә, гилжд Западн Германәс зәнъгльгън ирә бәәнә. АДН агентствин зәнъгльгъяр болхла, Халль—Хессенталс

балгъснд (Бюртемберг-Баден) американск хойр салдс күүкд күүнд күч үзүлдж. Бамберге балгъснд (Бавария) американск салдс 18 настә күүкн тал дәврдж, энүг түвдәд күнд шав өгч.

„Эйзенхауэрин доктриниг“ тархалгън

КАИР, сентябрин 8. (ТАСС). Соединени Штатс, Сирийлә хоша бәадг орн-нутг тал адгъджд зер-зев илгәсн сонъсхвр арабск олн-әмтнә дурго хәләц үзулв. Соединени Штатс Ближн болн Среднъ Востокд бәрджәх политик эн районд төвкнүн бәәлгънд ик хорлтан халладжана гиджд египетск бар темдгдждәнә.

Сирийин өмнәс кеддждәх империалистическ пропаганд ода ик аамштгә янз зүүгъдәд, зертә-зевтә ноолданд орулхд магдд уга гиджд газетс бичдждәнә.

Сирийин өмнәс кеддждәх кампань болн Сирийиг төгәлдждәх орн-нутгудт зер-зев илгәлгън, „Эйзенхауэрин доктриниг тархалгън болджана“ гиджд „Альмас“ гидг газет нүр статьядан бичдждәнә. Арабск олн-әмтиг ницнъгъугән улм батлад, империалистнрин хар санаг таслад, газдин орна өлмә уга болн эврәннъ сул бәәлгъ харсхм гиджд газет дуудвр кедждәнә.

Редактор Д. М. МУКЕБЕНОВ.